

СЕКЦІЯ 4. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФАХОВІЙ ПЕРЕДВИЩІЙ ОСВІТІ: ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА

УДК 377.014.6:377.091.26

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У КОЛЕДЖАХ

Петро Лузан,

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії науково-методичного
супроводу підготовки фахівців у коледжах і технікумах
Інституту професійної освіти НАПН України,
м.Київ, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-8853-9275>

Анотація. У статті обґрунтовується методика оцінювання компетентісних досягнень майбутніх фахівців у коледжах. Наводяться принципи, педагогічні умови, вимоги до вимірювання результатів навчання студентів, конкретизуються критерії та показники визначення рівнів готовності педагогічних працівників до оцінювання компетентісних досягнень студентів. Розроблено методика оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжах, яка дає можливість визначити реальний рівень відповідності підготовленості студентів встановленим нормативним вимогам на всіх етапах опанування освітньо-професійної програми.

Ключові слова: якість підготовки фахівців, оцінювання компетентісних досягнень, фаховий молодший бакалавр, коледж, методика.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF ASSESSMENT QUALITIES OF TRAINING OF SPECIALISTS IN COLLEGES

Petr Luzan,

doctor of pedagogical sciences, professor,
chief researcher laboratories of scientific and methodical supporting
the training of specialists in colleges and technical schools
Institute of Professional Education
of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8853-9275>

Abstract. The article substantiates the method of assessing competence achievements of future specialists in colleges. The principles, pedagogical conditions, requirements for measuring the results of students' learning are given, the criteria and indicators for determining the levels of readiness of pedagogical workers for evaluating the competence achievements of students are specified. A methodology for assessing the quality of professional training of specialists in colleges has been developed, which makes it possible to determine the real level of compliance of students' preparedness with the established regulatory requirements at all stages of mastering

the educational and professional program.

Keywords: quality of training of specialists, evaluation of competence achievements, professional junior bachelor, college, methodology.

І учені, і педагоги-практики демонструють єдність думок у тому, що розв'язання проблеми забезпечення якості підготовки фахівців у закладах професійної освіти прямо залежить від об'єктивного і надійного оцінювання навчальних досягнень студентів. Натомість маємо констатувати: педагогічною наукою поки що не обґрунтовано комплексу принципів, умов, вимог і правил оцінювання результатів навчання студентів та, відповідно, не розроблено валідних технологій, які дозволяють надійно оцінити рівень опанування майбутніми фаховими молодшими бакалаврами професійними знаннями, уміннями, іншими компетентностями.

Варто вказати, що на теренах української педагогічної науки проблема оцінювання компетентнісних досягнень студентів у центрі уваги учених: методологічні засади забезпечення і моніторингу якості освіти досліджували В. Кремень, В. Луговий, Н. Ничкало, Ж. Таланова, О. Слюсаренко, В. Ткаченко, Є. Хриков); теоретичні засади оцінювання якості професійної освіти обґрунтовували С. Бабінець, В. Бобрицька, І. Булах, Л. Гриневич; С. Кретович, О. Локшина, О. Ляшенко; Г. Цехмістрова; методичні аспекти моніторингу та оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах висвітлювали Н. Ваніна, А. Каленський, П. Лузан, І. Мося, Т. Пащенко, Н. Фоменко, В. Чешук, Л. Юрченко, Л. Ярощук, та інші.

Разом із тим, не дивлячись на чисельність наукових досліджень, маємо констатувати, що розроблення докладної методики оцінювання якості підготовки фахівців, зокрема у закладах фахової передвищої освіти є вкрай актуальним (Ваніна, & Пащенко, 2020).

Концептуальними ідеями дослідження визначено такі положення:

- якість професійної підготовки фахівців у коледжі – це відповідність результатів навчання вимогам стандартів фахової передвищої освіти та освітньо-професійних програм;
- в основі процедури оцінювання якості – зіставлення демонстрованих студентами знань, умінь, навичок, інших компетентностей (актуальний стан об'єкта), з еталонними (очікуваними, унормованими) результатами задля встановлення об'єктивного, надійного рівня якості підготовки фахівців у коледжі;
- процедура кількісного зіставлення компетентнісних досягнень студентів з певними еталонними програмними результатами має забезпечуватися валідним методом вимірювання – валідним інструментарієм, валідними процедурами вимірювання та оцінювання;
- провідна ідея дослідження полягає в обґрунтуванні та розробленні цілісної, динамічної, цілеспрямованої, оптимально структурованої системи задля удосконалення етапів, процедур, способів і засобів оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах, забезпеченні педагогічних працівників зрозумілими, простими, валідними, об'єктивними і надійними методиками і

технологіями визначення рівнів опанування студентами унормованими результатами навчання.

За результатами аналізу теоретичних досліджень (Лузан та ін., 2021; Лузан та ін., 2022) визначено і обґрунтовано *принципи* (чітке визначення очікуваних результатів навчання; об'єктивність оцінювання компетентнісних досягнень студентів; системність і систематичність оцінювання результатів навчання студентів; єдності вимог; позитивний підхід в оцінюванні результатів навчання студентів; індивідуальний підхід під час оцінювання результатів навчальних досягнень студентів; багатовимірність оцінювання результатів навчальних досягнень студентів; адекватність інструментів оцінювання компетентнісних досягнень студентів; дотримання балансу суб'єктів оцінювання; конфіденційність інформації про результати навчання студентів) і *педагогічні умови* оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти (застосування декількох інструментів оцінювання, кожен з яких є найбільш адекватним для оцінювання відповідного об'єкта, що діагностується; інструменти оцінювання якості підготовки фахівців мають бути релевантними об'єктам оцінки та особливостям студентів; продукування висновків про якість підготовки фахівців здійснюється на основі тріангуляційного методу підвищення надійності – урахування інформації з різних джерел, включаючи самооцінки студентів та взаємооцінки одногрупників; завчасне ознайомлення студентів із критеріями оцінювання якості їх підготовки у закладах фахової передвищої освіти).

Природно, головну роль в об'єктивному вимірюванні компетентнісних досягнень студентів виконує викладач, який має досконало володіти діагностичним інструментарієм, уміло здійснювати шкалування та оцінювання освітніх результатів. Готовність педагогічного працівника до оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти інтерпретуємо як інтегративну, складно структуровану властивість особистості, що виявляється в діагностичній діяльності, поведінці та вчинках педагогічного працівника і зумовлює його здатність об'єктивно оцінювати компетентнісні досягнення студентів за рахунок збалансованого поєднання знань та умінь застосовувати валідні методи, інструменти, технології вимірювання результатів навчання на тлі розвинутої морально-ціннісної спрямованості на забезпечення якості освітнього процесу в коледжі.

У дослідженні конкретизовано критерії та відповідні показники вимірювання рівнів розвитку готовності педагогічних працівників щодо оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах: мотиваційно-ціннісний (інтерес до педагогічних інновацій щодо оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах; прагнення до опанування новітніх проєктів освітніх нормативних документів (Закони України, освітні стандарти, накази МОН України тощо); бажання мати власні наукові, навчально-методичні праці (наукові статті, методичні вказівки, рекомендації, матеріали конференцій тощо) щодо контролю та оцінювання результатів навчання студентів);

когнітивний (знання сутності понять «педагогічний моніторинг», «педагогічна діагностика», «педагогічний контроль» «оцінювання», «оцінка», їх зміст, відмінності; положень Національної рамки кваліфікацій, Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про фахову передвищу освіту» (2019 р.), стандартів фахової передвищої освіти, освітньо-професійних програм; принципів, підходів, особливостей розроблення сучасного навчально-методичного забезпечення оцінювання навчальних досягнень студентів, зокрема); професійно-діяльнісний (вміння визначати валідність методів оцінювання навчальних досягнень студентів; навички розроблення різнорівневих тестів оцінювання результатів навчання студентів; здатність розробляти різноманітні методи контролю зі своєї дисципліни та успішно їх застосувати при оцінюванні навчальних досягнень студентів); рефлексивно-результативний (здатність до самооцінки, самоконтролю за власною діяльністю; самостійність, здатність без сторонньої допомоги вибрати методи, засоби чи технології оцінювання результатів навчання студентів; уміння корегувати методику викладання за результатами контрольних заходів).

Встановлено, що основним критерієм оцінювання якості підготовки студентів у коледжах є компетентність майбутнього фахового молодшого бакалавра, а знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез, оцінювання (За Б. Блумом) визначено рівнями (показниками) сформованості компетентності у тих, хто навчається. З огляду на зазначене, вважаємо, що оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжах варто розглядати як системну структуру, що ієрархічно поєднує такі етапи:

1. Аналіз Державного класифікатора професій ДК 003:2010, професійного стандарту, освітнього стандарту;
2. Встановлення еталонних (програмних) результатів навчання як нормативних вимог підготовки фахівців певної спеціальності;
3. Визначення переліку знань, умінь, які мають бути об'єктами оцінювання на певному етапі діагностики якості підготовки фахівців у коледжі;
4. Виділення структурних компонентів професійних умінь як об'єктів оцінювання якості підготовки фахівців;
5. Понятійно-змістовий аналіз компонентів професійного уміння та виділення домінантних навчальних елементів;
6. Визначення дій (операцій), виконання яких свідчить про опанування студентом відповідного компонента професійного уміння;
7. Розроблення діагностичного інструментарію щодо оцінювання рівнів опанування студентами компонентами професійного уміння;
8. Проведення процедури оцінювання рівнів сформованості компонентів професійного уміння у студентів досліджуваної спеціальності;
9. Висновки про якість підготовки фахівців на певному етапі опанування студентами освітньо-професійної програми.

За результатами перевірки компетентнісних досягнень студентів

робиться висновок про відповідність підготовленості студентів (зокрема, випускників) нормативним вимогам.

Висновки. Розроблена методика оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжах дає можливість визначити реальний рівень відповідності підготовленості студентів встановленим нормативним вимогам на всіх етапах опанування освітньо-професійної програми. Запропонований метод оцінювання компетентностей (освітніх результатів) на засадах дидактичного диференціювання професійних дій надає можливість педагогічним працівникам, іншим стрейкхолдерам вже не інтуїтивно, а цілеспрямовано, на науковій основі розробити валідні методики, провести діагностичні процедури й отримати об'єктивні, надійні результати перевірки компетентнісних досягнень майбутніх фахових молодших бакалаврів. Перспективи подальшого наукового пошуку пов'язуємо з обґрунтуванням та розробленням технології оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання майбутніх фахових молодших бакалаврів.

Список посилань

Ваніна, Н. М., & Пащенко, Т. М. (2020). Методи і методики оцінювання якості фахової передвищої освіти. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 54-63. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2020_3_9

Лузан, П. Г., Лапа, О. В., Пащенко, Т. М., Мося, І. А., Ваніна, Н. М., Ямковий, О. Ю. & Каленський, А. А. (2022). *Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти аграрної, будівельної та машинобудівної галузей: практичний посібник*. Київ: ІПО НАПН України.

Лузан, П. Г., Каленський, А. А., Пащенко, Т. М., Мося, І. А. & Ямковий, О. Ю. (2021). *Методичні основи оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: методичний посібник*. Житомир: Полісся.